

HE LLEGIT
NO SÉ ON

EVA
PIQUER

El caminar lleuger de les paraules

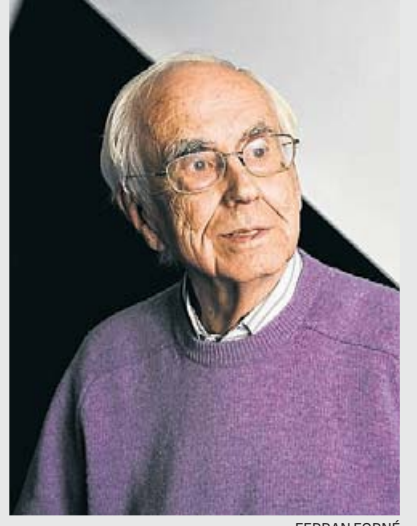
Té sentit que es publiquin llibres adreçats exclusivament als joves? Per què tants autors escriuen textos amb excés de salsa?

La literatura juvenil, un invent que respon a un nou mercat de lectors

Converso amb Pep Puig, que ha publicat la novel·la *Caminant junts per la lluna* a L'Altra Tribu, el segell juvenil de L'Altra Editorial, tot i que no creu gaire –o gens– en la literatura juvenil. “L’etiqueta de novel·la juvenil és horrorosa –em diu–. Maria-Mercè Marçal va explicar fa molts anys en una conferència que ella feia llegir als seus alumnes *Solitud*, *La plaça del Diamant* i *Aloma*. La literatura és literatura o no és literatura. Pensa en *Els 400 cops*, *La strada*, *El sur* o *Bohhood*: són pel·lícules juvenils? No. Estan protagonitzades per joves i les poden veure els joves, però són per a tothom. O totes són juvenils o no ho és cap. Un nano amb prou bagatge lector pot afrontar qualsevol text”.

La literatura juvenil és un fenomen relativament nou. “Amb poca història, amb poca tradició de gènere i, freqüentment, amb pocs escrúpols –apuntava l’enyorat Emili Teixidor a *La lectura i la vida* (Columna, 2007)–. I sense regles clares. Per això ens trobem amb col·leccions que barregen clàssics com Jack London o Josep Maria de Sagarra amb obres recents escrites amb voluntat de dirigir-se exclusivament a un públic jove. Així contribueixen a esborrar els límits de l’edat i del gènere. No estic dient que un jove no pugui llegir Jack London o Josep Maria de Sagarra, i fins i tot Lev Tolstoi o Fiodor Dostoievski, o qui vulgui, si li ve de gust. Dic que aquests autors no van escriure específicament per a joves, que aquest nou mercat juvenil abans no existia i que ara existeix per-

JOSEP MARIA ESPINÀS

FERRAN FORNÉ

què respon a les necessitats d’un nou mercat de lectors adolescents”. L’escolarització obligatòria fins a edats cada cop més altes ha fet créixer els lectors potencials, però només una minoria de joves ho poden llegir tot de seguida. La majoria, ens recordava Teixidor, no podran accedir plenament a Dostoievski o a Daniel Defoe sense l’ajut d’un bon professor o d’una bona tria de lectures que els permetin anar superant obstacles.

Molts llibres millorarien si n’eliminéssim una de cada cinc pàgines

Els joves no són estúpids, potser no cal que els aplanem gaire el camí lector. “Una certa facilitat sí que hi ha de ser –opina Pep Puig–. Una certa lleugeresa. Però aquest és un exercici que haurien

de fer tots els autors, també quan escriuen per a adults. Molts autors abusen dels lectors”. Puig sospita que la culpa és dels editors, que no gosin esquil·lar els textos que reben. I això que, esquilats, millorarien. Ho quantifica Josep Maria Espinàs al magnífic *El meu ofici* (La Campana, 2008): “En general, si a un llibre –novel·la, narracions, assaig– se li suprimís un 20% de les seves pàgines, amb això sol guanyaria un 20% de qualitat”. Els paletes, quan puguen una paret, lencen el ciment que sobra. Els cuiners eliminen l’excés de salsa dels plats. Per què als autors els costa tant vetllar per les proporcions exactes d’ingredients dels textos que cuinen? Perquè l’escriptor sovint “s’estima descontroladament el que fa”, respon Espinàs. “No és un totxo, no és un sofregit allò que manipula. I el que sobra d’una pàgina, o d’un llibre, és part d’ell mateix”.

Josep Maria Espinàs també defensa la lleugeresa. Els llibres, diu, convé que tinguin un caminar lleuger. “Lleuger no vol dir frívol, ni insignificant”, aclareix. Per caminar lleuger cal un gran domini de les comes. O de l’ofici. La lleugeresa està prou ben valorada en molts aspectes de la vida (a l’hora d’agafar un autobús, de fer un joc de màgia), però aplicada a un escrit no fa pinta de ser un elogi. Amb la seva lucidesa habitual, Espinàs ho veu així: “L’escriptura lleugera pot ser bona o pot ser dolenta, naturalment. Com la feixuga. El que passa és que l’escriptura feixuga pot fer creure que l’autor té alguna cosa important al cap, d’una complexitat no apta per a tothom, però a vegades és una afectació autocomplaent, i altres vegades –potser més– és el resultat del coneixement defectuós de l’ofici d’explicar-se”.

MINÚCIES
JORDI LLOVET

Vocació

En un col·legi de la Barceloneta que porta el nom de Sant Joan Baptista hi ha un professor de l’àmbit de les lletres, molt estimat pels alumnes, que volia explicar als nois i noies de quart d’ESO què era això del Renaixement i l’Humanisme. Ja se sap que els joves d’ara, quasi de manera universal, només s’interessen pels esdeveniments que han tingut lloc durant la seva vida, és a dir, tot allò que ha passat al món –o només a la ciutat, o només al país– des de l’inici del nostre mil·lenni. Això, a més de sonar-los, són coses que poden entendre. En canvi, voler explicar què va significar aquesta gran florida de les arts i de les lletres durant els segles XV i XVI ja és un propòsit més arriscat i difícil. Les cares d’enuig poden proliferar, les mirades furtives a determinades pàgines de Google no seran estranyes i l’avoriment pot esclatar d’aquesta manera decandida i mòrbida que escau al tedi en una aula escolar.

Però aquest professor, que es diu Gabriel pel que m’han dit, per engrescar els estudiants a estudiar i comprendre com va ser de gloriós el Renaixement europeu, va tenir la pensada de convidar els alumnes a preparar reproduccions dels frescos de Miquel Àngel de la Capella Sixtina, un munt de còpies impreses i plastificades, per empaparar literalment l’aula amb l’obra extraordinària d’aquest pintor que va treballar a Roma seguint un encàrrec que li va fer Juli II.

Al sostre, al bell mig, hi ha la creació de l’home; més enllà, en un costat, apareix la creació d’Eva i l’escena del pecat original, l’expulsió d’Adam i Eva del Paradís i l’embriaguesa de Noè. A l’altre costat, sempre al sostre, els estudiants hi han enganxat, al lloc que toca, les representacions de la creació dels astres i de les plantes o la separació de la llum i l’obscuritat. A les parets laterals no hi falten la Sibilla de Cumas, el profeta Daniel –un dels precursors de la interpretació dels somnis, de Freud–, el profeta Isaïes –un pessimista precursor de Schopenhauer– i el profeta Jeremies, que no parava de queixar-se.

Ara, quan aquests alumnes entren a l’aula, es troben voltats de les molt fantasioses escenes bíbliques pintades per Miquel Àngel, i tenen la impressió que aquelles històries tan remotes les han ordit ells, no els remots redactors de l’Escriptura, ni l’artista que les va pintar al fresc al Vaticà.

Vet aquí una lliçó de didàctica i de pedagogia. Quan un professor desitja intensament que els alumnes aprenguin coses difícils, troba encara la manera d’aconseguir-ho. Tot depèn d’una virtut que no és rara entre els soferts professors de secundària: la vocació.

AIXÒ NO CAL DIR-HO

Pixie i Dixie i la pandèmia

Altres dia van dir a la ràdio “tercera onada” una mica a l’estil de Charles Bovary, és a dir, amb fatalitat. Em vaig recordar de Pixie i Dixie, tot i que no tinc gaire clar qui seria qui al joc del gat i la rata. Potser tenim un govern Jinks (em refereixo a tots els governs que suportem, siguin on siguin). Hi ha governs Mr. Hyde i hi ha governs Jinks, encara que tots dos es vulguin fer passar per respectables governs doctor Jekyll. La fatalitat amb què la ràdio parlava d’una possible tercera onada ens deixava a la mercè de la pandèmia igual que pobres ratolins; però és a l’inrevés, estem fent de lamentables gats, com l’inepte Jinks, que perseguia les seves víctimes amb una escombra mullada.

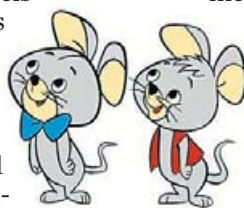
Nosaltres som la mar (som la mar lleugera, com a la cançó de Trenet, i som l’irrespirable silenci de la mar, com a la peli-

de Melville), i les onades les produïm nosaltres amb la nostra força oceànica de tancar-nos i sortir col·lectivament. Cal ser molt Jinks per encomanar-se a la fatalitat. Al començament de la pandèmia s’emprava un vocabulari bèl·lic, però el que distingeix les antigues intervencions de Churchill a la ràdio de quan ara ens parlen és que als temps en què la guerra era de veritat s’al·ludia a la realitat sense embuts.

Avui la realitat és a l’exili de les nostres vides. Avui, les onades sempre semblen arribar del més enllà, com si els qui decideixen els nostres moviments no hi tinguessin res a veure. Igual que hi ha l’evasió de capitals, hi ha l’evasió de responsabilitats. Al joc del gat i la rata, fem al mateix temps de Pixie, de Di-

xie i de Jinks. Unes vegades assenyats, d’altres irresponsables, fugim d’una situació portada amb cops d’escombra cecs. *C’est la faute de la fatalité!*, és el que va dir Charles Bovary; però, si més no, això s’ho va guardar per a quan ja no hi havia res més a fer.

La diferència entre Charles Bovary i el gat Jinks és que el primer era de Normandia i el segon, al doblatge en castellà, era andalús. Tanmateix, més que d’una dissemblança es tracta de l’afinitat més gran entre els dos, ja que així era com es convertia Jinks en una criatura literària. Des del Quixot fins al valent soldat Švejk, l’estigma de la província empeny els grans personatges literaris. El que ja no hi ha són grans personatges reals.

JAVIER
PÉREZ
ANDÚJAR

